

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiikin koulutusohjelma

Karoliina Huovinen
DŌ-LAJIEN JA TAIDEMUSIIKIN HARJOITTELUFILOSOFIOIDEN
YHTENEVÄISYYKSIÄ

Opinnäytetyö
Helmikuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Helmikuu 2015
Musiikin koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
Keskuksen puhelinnumero

Tekijä
Karoliina Huovinen

Nimeke
Dō-lajien ja taidemusiikin harjoittelufilosofioiden yhteneväisyyksiä

Tiivistelmä

Perinteiset japanilaiset dō-lajit ja länsimainen taidemusiikki vaativat molemmat harjoittajiltaan elämänmittaista opiskelua. Eri taiteenmuotojen harjoittamisessa on paljon yhteneväisyyksiä, mutta myös eroja suhtautumisessa harjoitteluun ja opiskeltavaan taiteeseen. Japanilaisesta harjoittelufilosofiasta löytyy paljon sovellettavaa taidemusiikkiin. Tässä työssä keskitytään aikidōon ja teetaiteeseen.

Työ etenee konkretiasta abstraktimpaan pohdiskeluun. Alkupuolella käsitellään kunnioituksen, keskittymisen ja muotojen hallinnan merkitystä opiskelussa. Siitä edetään muodoista irrottautumiseen ja dō-lajien sisimmän tavoitteen miettimiseen. Lopuksi mietin, kuinka onnistuin soveltamaan käytyjä asioita opinnäytetyökonserttini harjoitusprosessissa.

Kieli
suomi

Sivuja 29
Liitteet -
Liitesivumäärä -

Asiasanat
dō-lajit, teetaide, aikidō, harjoittelevinen, taidemusiikki

THESIS
February 2015
Music Programme

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND
Telephone number of the centre

Author
Karoliina Huovinen

Title
Connections Between Japanese Dō-Arts and Art Music

Abstract

The traditional Japanese dō arts and Western art music share many things. Both require that their students apply themselves to the arts fully in order to master them. However, there are also differences in the way the arts and their practice has traditionally been seen. This thesis focuses on the similarities and differences between classical music and aikido and chadō in particular.

This work approaches the subject first from a more practical point of view, discussing the importance of concentration, respect and study of the form in the Japanese arts, and suggests some ways to apply them to music. Towards the end, this thesis concentrates on the more abstract side of dō philosophy, and searches for possible connection points. Finally, I discuss how I succeeded in bringing the philosophy into practice in my thesis concert.

Language
Finnish

Pages 29
Appendices -
Pages of Appendices -

Keywords
aikidō, chadō, classical music, practicing

Sisältö

1 Johdanto.....	5
2 Dō-lajit	7
2.1 Aikidō.....	9
2.2 Chadō	9
3 Keskittyminen.....	11
4 Kunnioitus ja kohtaaminen.....	16
4.1 Aloittelijan mieli.....	17
4.2 Kiitollisuus	18
5 Muoto	22
6 Kohtaaminen ja kontakti	23
7 Muodoton, syvin olemus	27
8 Konsertti	28
Lähteet.....	31

Liitteet

Liite 1	Yli tuulisten niittyjen -konsertin juliste
Liite 2	Yli tuulisten niittyjen -konsertin ohjelmalehti

1 Johdanto

Tässä työssä lähestyn japanilaisia dō-lajeja musiikinopiskelun lähtökohdista ja etsin musiikin ja dō-lajien välisiä yhteyksiä. Erityisesti painotan dō-lajien harjoittelufilosofiaa ja sen sovellutuksia taidemusiikin opiskelussa. Mietin myös erilaisia tapoja soveltaa dō-lajien ajatuksia musiikinopiskeluun. Opinnäytetyöni käytännön osuus oli 31.5.2013 pidetty konsertti Yli tuulisten niittyjen, jossa lauloin japanilaisiin runoihin sävellettyä modernia musiikkia. Säveltäjinä olivat Hikaru Hayashi ja Maurice Karkoff. Tämän työn loppupuolella käsitelen, miten harjoittelufilosofia soveltui konserttiin valmistautumiseen.

Kiinnostukseni aiheeseen on syntynyt omien kokemuksieni kautta dō-lajien parissa. Olen harrastanut lähinnä aikidōa ja chadōa, joihin keskityn tässä työssä. Dō-lajeihin liittyvä filosofia ja pyrkimys kehittyä ihmisenä ovat kiehtovia ja mielestäni monin osin sovellettavissa musiikinopiskeluun. Työn tavoitteena on selkiyttää ja konkretisoida taidemuotojen välisiä yhteneväisyyksiä.

Japanilaisten dō-lajien ja länsimaalaisen taidemusiikin välillä on lukuisia yhtymäkohtia. Dō-lajeja pidetäänkin Japanissa taiteina. Niiden harjoittajat voivat omistaa koko elämänsä taitojensa hiomiseen ja valitsemansa lajin hallitsemiseen. Monilla dō-lajeilla, kuten shodōlla eli kalligrafialla, löytyy vastineensa myös länsimaalaisesta kulttuurista. Japanilaisissa lajeissa ja niiden opettelussa kuitenkin korostetaan länsimaita enemmän elämänfilosofista ajattelua ja henkilökohtaista kasvua. Useimmista dō-lajeista puuttuu kokonaan yleisö, ja harjoittajan henkilökohtainen kokemus lajin parissa nousee tärkeämmäksi kuin ulkopuolisen havaittavissa oleva toiminta.

Aikaisempia tutkimuksia dō-lajien ja taidemusiikin välisistä yhteyksistä ei ole tehty, joten työni pohjautuu omiin kokemuksiini ja dō-lajeja käsittelevään kirjallisuuteen. Kaikkia dō-lajeja yleisesti käsittelevän materiaalin löytäminen on haastavaa, joten tässä työssä keskityn tarkastelemaan itsepuolustuslaji aikidōa ja teetaidetta eli chadōa. Valitsin nämä lajit, koska minulla on niistä eniten henkilökohtaista kokemusta. Aikidōa olen harrastanut paikallisessa Joensuu Aikikaissa seitsemän vuotta. Chadōa puolestaan olen opiskellut täyspäiväisesti Urasenke-koulukunnan oppilaitoksessa Urasenke Senmon Gakkōssa Kiotossa vuoden

kestävässä ulkomaalaisille suunnatussa Midorikai-ohjelmassa. Olen kokenut dō-lajien harrastamisen auttavan myös musiikinopiskelussani.

Tutkimuskirjallisuuden löytyminen oli haastavaa myös, koska lajien perinteet välitetään perinteisesti suusta suuhun. Mestari–kisällisuhde on dō-lajien kulmakivi ja tärkein keino säilyttää traditio elävänä. Esimerkiksi harjoituksen etenemisestä on vaikeaa löytää kirjoitettua tietoa, sillä kaikkien lajin harrastajien oletetaan oppivan perusasiat suoraan omalta opettajaltaan. Lisäksi ainakin chadōssa kaikista korkea-arvoisimmat tavat tehdä teetä koetaan niin kunnioitetuiksi, ettei niitä edes saa kirjoittaa mihinkään ylös. Tieto niistä kuuluu vain kyllin korkeisiin asemiin nousseille, ja niiden kirjoittaminen muistiin mahdollistaisi tiedon joutumisen väärille henkilöille. Tämä huomioon ottaen turvaudun tässä työssä paljolti omiin kokemuksiini lajien parissa, enkä voi antaa monille asioille kirjallista lähdettä.

Vaikka olen rajannutkin aiheen kahteen parhaiten tuntemaani dō-lajiin, on käsiteltävissä oleva aihe edelleen laaja, ja tässä työssä voin vain ”raapaista pintaa”. Haluan myös todeta, että työni on muotoutunut pitkälti omien tämänhetkisten käsitysteni ja tutkimusteni perusteella. Olen vasta alkutaipaleella omassa elämänmittaisessa dō-lajien oppimisessani, joten ymmärrykseni on rajattua. Lajien syvällinen ymmärtäminen vaatisi vuosikymmenten opiskelua. Toivon kuitenkin tämän työn jollain lailla raottavan yhteyksiä dō-lajien ja taidemusiikin välillä ja valoittamaan dō-filosofian sovellusmahdollisuuksia länsimaalaisten taiteiden opiskelussa.

Yksi suurimpia ongelmia tämän opinnäytetyön kirjoittamisessa on täysin länsimaalaisesta poikkeavan kulttuurin käsitteleminen ymmärrettävästi. Koin haastavana löytää totuudenmukaisen ja kunnioittavan tavan kuvata japanilaista lähestymistapaa asioihin. Jotkin asiat luultavasti tuntuvat länsimaisesta perspektiivistä kummallisilta ja japanilainen kurinalaisuus voi vaikuttaa hyvin ankaralta, mutta toivon, että olen kyennyt välittämään niiden taustalla olevaa kulttuuria ymmärrettävästi. Itse olen kokenut erilaiseen kulttuuriin tutustumisen avaavan uusia näkökohtia omaan harjoitteluuni ja musiikinopiskeluuni.

Tekstini etenee konkreettisesta abstraktiin niin, että aluksi esittelen dō-lajien peruskäsitteitä, sitten käytännön tapoja, joissa dō-ajattelumaailma tulee esiin. Loppua kohti siirryn miettimään sitä, mihin näillä harjoittelutavoilla pyritään. Aivan viimeiseksi käsittelem oman opinnäytetyökonserttini herättämiä mietteitä. Pyrin kuitenkin jo jokaisessa aikaisemmassa luvussa myös luomaan siteitä dō-lajien ja taidemusiikin harjoittelun välille.

2 Dō-lajit

Avainkäsite perinteisten japanilaisten lajien ymmärtämiseen on 道 *dō* eli tie. Dō-lajien harjoittaminen nähdään pitkän tien kulkemisena kohti kunkin lajin ydinolemusta sekä henkilökohtaista kasvua. Tien käsitteen kautta määräytyy suhde harjoitteluun, tavoitteellisuuteen sekä muihin harjoittelijoihin. Dō on löydettävissä lähes jokaisen japanilaisen lajin nimestä: aikidō (harmonisen voiman tie), chadō (teen tie, teetaide), budō (sotilaallinen tie, itsepuolustuslajit), kadō (kukkien tie, kukkienasettelu), kōdō (tuoksun tie), shodō (kirjoittamisen tie, kalligrafia) ja niin edelleen. Huolimatta lajien näennäisestä erilaisuudesta, itsepuolustuslajeista kukkienasetteluun niitä kuitenkin yhdistää sama filosofia ja suhtautuminen harjoitteluun.

Dō-filosofiaan on vahvasti vaikuttanut japanissa harjoitettava zenbuddhalaisuus, mikä nousee näkyviin, kun lajeja tarkastellaan pintaa syvemältä. Itse lajin oppimisen ohella kaikki dō-lajit kasvattavat harjoittajiaan elämään hallitummin ja tasapainoisemmin ja opettavat hetkessä läsnä olemista. Se, minkä lajin kukin ihminen valitsee, on lopulta yhdentekevää, sillä niiden syvin merkitys ja opetus on sama.

Buddhalaisuuden ydinajatuksia on egosta ja kaikista siihen liittyvistä negatiivisista ajatuksista luopuminen. Buddhalaisuuden mukaan elämä on kärsimystä, joka johtuu mielihaluista, ja vain luopumalla takertumisesta ”minään” voi vapautua kärsimyksestä ja saavuttaa valaistumisen. Myös dō-lajeissa katsotaan, että harjoittajan ego on lajien oppimisen este. Pitkälle eteneminen vaatii kykyä elää hetkessä ja unohtaa halu kehittyä. Dō-lajien harjoitustavat opettavat omalta osaltaan tämän kaltaista suhtautumista harjoitteluun. Alkusanoissaan kirjaan *Budō: The Martial Ways of Japan*, Matsunaga kuvailee budōlajien harjoittamista tavalla, joka sopii myös muihin dō-lajeihin: ”Practitioners study the techniques while striving to unify mind, technique and body; develop his or her character; enhance their sense of morality; and to cultivate a respectful and courteous demeanour. Practiced steadfastly, these admirable traits become intrinsic to the character of the practitioner.” (Matsunaga 2009, 5-6)

Japanilaisen perinteen mukaan harjoittelemisen askelien ottamisella tiellä joka johtaa kohti lajin ydintä. Kukin askel on yhtä tärkeä, eikä yhtäkään niistä voi jättää ottamatta jotta pääsee päämäärään. Tärkeintä lajeissa onkin itse matka, sillä täydellisyyttä, perille pääsemistä, ei voi koskaan saavuttaa. Lajin harjoittamisen kannalta olennaisinta on sen harjoittelemiseen käytetty aika. Säännöllinen ajatuksen kanssa harjoittelu samaistuu tiellä kulkemisen kanssa. Tiellä ei kuitenkaan ole konkreettista päämäärää, harjoittelu ei tähtää tiettyihin huippuhetkiin, vaan se jatkuu yhtenäisenä, tasaisena virtana. Yksin harjoittelu on tiellä etenemisen kannalta yhtä tärkeää kuin esimerkiksi teetapaamiset teetaiteessa. Harjoittelun lisäksi tiellä ei ole mitään sen ulkopuolista johon voisi tähdätä. Jokaista harjoitteluhetkeä pidetään yhtälailla tärkeänä, ainutkertaisena tilaisuutena, ja niihin suhtaudutaan sen vaatimalla arvokkuudella.

Länsimaissa taas musiikinopiskelu usein tähtää tutkintoihin, konsertteihin tai kilpailuihin, ja harjoittelu koetaan usein välttämättömänä pahana, että voisi menestyä noissa tärkeissä hetkissä. Harjoittelu nähdään työkaluna lopputuloksen saavuttamiseen. Toki tullakseen huippumuusikoksi harjoittelu on koettava miellyttävänä ja mielekkäänä toimintana, muuten tuntikausien käyttäminen harjoitteluun ei onnistuisi. Kuitenkin nuo huippuhetket koetaan yleensä tärkeimmiksi suorituksiksi muusikon uralla. Dō-filosofian mukaan jokaiseen harjoitteluhetkeen pitäisi suhtautua samalla antaumuksella kuin yleisön edessä esiintymiseen.

Dō-lajeissa kehityksen voi ajatella kulkevan fyysisen tekemisen kautta henkiseen kasvuun. Aluksi etsitään kullekin lajille ominaisten muotojen täydellistä ja yksityiskohtaista hallitsemista. Kun nuo muodot on opittu syvällisesti vuosien harjoittelun jälkeen, vapaudutaan etsimään omaa tapaa toteuttaa lajin ihanteita. Esimerkiksi aikidosta olen usein kuullut sanottavan, että lajin todellinen harjoittelu alkaa vasta kun ensimmäinen dan-vyöarvo, eli musta vyö, on saavutettu. Siinä vaiheessa perustekniikka on hallusta puhtaana ja ideaalina, ja sitä voi ruveta soveltamaan käytännössä.

Musiikinopiskelussa persoonalliseen ilmaisuun rohkaistaan jo alkuvaiheista lähtien, mutta samat periaatteet ovat sovellettavissa myös siihen. Loistavaa tekniikanhallintaa opetellaan vuosikausia, sillä vasta kun tekniikka on niin hyvin hallussa ettei sitä tarvitse ajatella, voi muusikko keskittyä täydellisesti pääasiaan, eli tulkintaan.

2.1 Aikidō

Aikidō (合気道), voidaan suomentaa harmonisen voiman tieksi. Se on yksi suosituimpia länsimaissa harrastetuista itsepuolustuslajeista. Aikidōn kehitti Morihei Ueshiba 1900-luvun alussa. Se pohjautuu jo aikaisemmin harjoitettuihin taistelulajeihin, mutta Ueshiba halusi poistaa lajistaan kamppailuelementin, koska koki siinä syntyvän voittaja–häviäjäasetelman, joka johti vain uusiin taisteluihin. Aikidōssa ei vastusteta hyökkääjän voimaa taistelemalla sitä vastaan, vaan etsitään yhteinen suunta käyttämällä hyväksi hänen liike-energiaansa. Petteri Silenius tiivistää: ”Aikidossa tuhotaan hyökkääjän hyökkäyshalu, ei hyökkäyskykyä niin kuin useimmissa taistelutaidoissa” (1991, 32). Aikidōn filosofian mukaisesti se on ainoa itsepuolustuslaji johon eivät kuulu kilpailut.

Aikidōtekniikassa reagoidaan hyökkääjän liikkeisiin ja ohjataan niitä harmittomaan suuntaan. Toisen liikkeen myötäilyn ansiosta aikidō näyttää pehmeältä ja sulavalta verrattuna useisiin muihin itsepuolustuslajeihin. Tekniikantekijä ei aloita konfliktia, siis hyökkää, vaan odottaa toisen aloitetta ja reagoi siihen.

2.2 Chadō

Chadō (茶道) suomennetaan usein teeseremoniaksi, mutta oikeampi käännös olisi teen tie tai teetaide. Teetaiteen harjoittajat opiskelevat tekemään ja tarjoilemaan hienoksi jauhetusta vihreästä teestä valmistettua matchaa vieraille. Teenlaittaminen tapahtuu tarkkaan määrättyllä tavalla ja sisältää muun muassa valmistusvälineiden symbolisen puhdistamisen ennen ja jälkeen teen juomisen. Teenvalmistustapoja on useita kymmeniä erilaisia, ja kuhunkin tilaisuuteen valitaan sovelias tapa riippuen esimerkiksi vieraiden määrästä, heidän arvoasemastaan, ja vuorokauden- ja vuodenajoista. Chadōn opiskeluun liittyy myös lukematon määrä muita аспектеja, kuten siinä käytettyjen esineiden ja astioiden tunteminen ja valitseminen kuhunkin tilaisuuteen, oikeanlaisen tunnelman luominen teehuoneelle ja laaja japanilaisen kulttuurin tuntemus. Harjoittajat oppivat muun muassa tuntemaan muun muassa Japanin eri kaupungeille tyypillistä keramiikkaa, tunnistamaan perinteisiä symboleita ja kuva-aiheita, asettelemaan kukkia, valmistamaan teetapaamisiin sopivaa ruokaa ja noudattamaan perinteistä tapakulttuuria.

Teetaiteessa opetellaan kykyä isännöidä hyvä teetapahtuma ja toimia vieraana sellaisessa. Perinteisesti teetapaamiseen kutsutaan yhdestä viiteen vierasta, ja ne pidetään pienessä, intiimissä teehuoneessa. Myös suurempia tapaamisia järjestetään esimerkiksi suurten juhlien ja muistotilaisuuksien yhteydessä. Isoimmista tilaisuuksista alueella on useita eri teentarjoilupaiikkoja joissa vieraat kiertävät päivän aikana. Tällaisissa tilaisuuksissa voi olla jopa satoja vieraita, ja ne ovat tunnelmaltaan täysin erilaisia verrattuna perinteisiin intiimeihin tilaisuuksiin.

Pienemmässä, läheisille ihmisille tarkoitettussa teetapaamisessa on monta vaihetta, ja ne kestävät noin kolmesta neljään tuntia. Vieraat saapuvat ensin teehuoneelle ja kokoontuvat odottamaan sitä varten valmisteltuun huoneeseen. Isännän apulainen käy toivottamassa vieraat tervetulleiksi ja tarjoilee heille lämmitettyä vettä, jonka juotuaan he siirtyvät puutarhassa olevalle penkille odottamaan. Vieraiden katsoessa isäntä käy symbolisesti puhdistamassa puutarhassa olevan kivisen vesiastian, tuo siihen uuden veden ja puhdistautuu itse huutelemalla kätensä ja suunsa. Tämän jälkeen isäntä kumartaa sanattomasti vieraille ja palaa varsinaiselle teehuoneelle puutarhassa. Vieraat käyvät yksitellen puhdistautumassa vesiastialla ja siirtyvät teehuoneeseen.

Tullessaan teehuoneeseen vieraat käyvät katsomassa *tokonomassa* (seinässä oleva syvennys, jota pidetään huoneen arvokkaimpana paikkana) olevaa kirjoituskääröä, ja myös isännän valmiiksi laittamaa tulipesää ja vedenkeittoastiaa. Vieraiden asettauduttua paikoilleen istumaan isäntä tulee sisään omasta ovestaan, tervehtii vieraita ja tarjoutuu tuomaan heille syömistä. Ruokaan kuuluu monta ruokalajia sekä saken tarjoilua. Ruoan jälkeen isäntä kohentaa ja täydentää hiiliä tulipesässä ja tarjoilee vieraille perinteiset makeiset, jotka syötyään vieraat vetäytyvät takaisin puutarhassa olevalle penkille.

Tauon aikana isäntä puhdistaa teehuoneen ja vaihtaa *tokonomaan* kirjoituskäärön tilalle kukka-asetelman. Vieraat palaavat huoneeseen, ja heille tarjotaan *koicha* eli paksu tee. *Koichan* juominen on teetilaisuuden huipentuma, ja se suoritetaan hartaassa hiljaisuudessa. Isäntä valmistaa teetä yhden kupillisen, josta kaikki vieraat juovat vuoronperään. Astian jakaminen vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. *Koichan* jälkeen tulta kohennetaan jälleen, ja tämän jälkeen tarjoillaan *usucha* eli ohut tee, ja tunnelma vapautuu. Vieraat kiittävät isäntää ja hän poistuu huoneesta, minkä jälkeen vieraat poistuvat puutarhan kautta.

Vaikka teetapaaminen vaikuttaa monimutkaiselta ja hyvin säännellyltä toiminnalta, on jokaisella osalla tarkkaan harkittu ja tärkeä osa kokonaisuuden luomisessa. Jokainen isännän tekemä teko tai esineen valinta heijastelee hänen kunnioitustaan vieraita kohtaan ja hänen teetaiteen ymmärrystään.

Itse opiskelen Urasenke-koulukunnan harjoittamaan teetaidetta. Urasenke on nykyään suurin teekoulukunta Japanissa ja maailmalla. Se on yksi kolmesta yksinkertaista estetiikkaa noudattavan wabi-koulukunnasta, joiden suurmestarit polveutuvat wabi-teeheen suuresti vaikuttaneesta Sen Rikyūsta (1522–1591). Wabi (侘) viittaa yksinkertaiseen, maanläheiseen ja hillittyyn estetiikkaan. *A Chanoyu Vocabulary*n mukaan ”[Wabi] includes such connotations as being perplexed, enjoying the retired life, astringency, soberness, simplicity, and rusticity. [It] indicates a realm of seasoned simplicity and tranquility, and the idea of being without any pompous utensils.” (2007, 234.) Wabi eroaa suuresti niin sanotuista daimyō-koulukunnista, joita rikkaan hallitsevan luokan edustajat suosivat. Wabi-estetiikka on hillittyä, joten hyvin pienetkin asiat muuttuvat merkityksellisiksi. Esimerkiksi teehuoneen puuosissa puunsyiden on kuljettava niin, että latvaosa osoittaa kohti huoneen arvokkainta paikkaa eli tokonomaa.

3 Keskittyminen

Täydelliseen keskittymiseen pyrkiminen harjoittelemisen aikana on yksi tärkeimpiä kaikkia dō-lajeja yhdistävistä piirteistä. Ajatuksen kanssa harjoittelemisen on luonnollisesti välttämätöntä minkä tahansa vaativan taidon oppimiseen, mutta vaikka sitä tarvitaan myös musiikinopiskelussa, siitä ei välttämättä puhuta paljon varsinkaan alkuvaiheissa. Dō-lajeissa keskittymisen tärkeyttä korostetaan jatkuvasti, ja sitä painotetaan yhtenä olennaisimmista kehittymisen edistäjistä.

Dō-lajien harjoituksissa pyritään unohtamaan kaikki harjoituspaikan, dōjōn, ulkopuolinen elämä. Keskittymistä harjoitetaan ensimmäisistä oppitunneista lähtien, tosin usein mainitsematta opiskelijalle, mihin harjoitukset tähtäävät. Tarkoitus on opettaa mieli rauhoittumaan yhteen asiaan ja keskittymään siihen täydellisesti ajatusten harhailematta.

Keskittymistä auttaa esimerkiksi harjoituspaikkojen askeettisuus. Yleensä kaikki ylimääräinen on karsittu pois tilasta, jotta mielellä ei olisi häiritseviä virikkeitä. Lisäksi esimerkiksi *mizuyassa*, teehuoneen yhteydessä olevassa huoneessa, jossa teetarjoilua voi valmistella vierailta näkymättömissä, jokaisella astialla ja välineellä on omat täsmälleen määrätyt paikkansa. Järjestys on sama jokaisessa samaan koulukuntaan kuuluvassa teehuoneessa. Hyvässä järjestyksessä olevat tavarat vapauttavat myös mielen toimimaan järjestelmällisemmin.

Dō-lajeissa harjoittelupaikan ajatellaan olevan erillään arkisesta maailmasta, jollain tavalla eri olemisen tasolla. Missään tuntemassani dō-lajissa harjoitussaliin ei kävellä noin vain sisään ja aloiteta tuntia. Jokaista opetustuokiota edeltää seremoniallinen tervehtiminen kumarruksin, ja tunnit myös päätetään muodollisesti. Vaikka opiskelijat nykyään saavatkin olla hieman rennommin itse tunnin aikana, niin tervehdysten muodollisuudesta ei jousteta, ja kaikkien tulisi olla paikalla ennen niiden alkamista. Tervehdyksissä opiskelijat muodostavat rivin, usein perinteisessä polvi-istunnassa, *seizassa*, ja kumartavat edessä olevalle opettajalle, joka puolestaan kumartaa heille. Tervehdyksissä paitsi toivotetaan hyvää päivää, myös pyydetään opettajaa opettamaan, ja loppukumarruksissa kiitetään tunnista. Teetaiteessa opiskelijat lisäksi kumartavat toisilleen osoittaakseen kunnioitusta ja yhteisöllisyyttä. Keskittymisen lisäksi kumarrukset vahvistavat muita lajin harjoittajia kohtaan tunnettua kunnioitusta, ja korostavat kaikkien harjoittajien tasavertaista asemaa.

Muodollinen aloittaminen ja lopettaminen auttavat eriyttämään oppitunnin muusta elämästä. Huolimatta siitä, mitä päivän aikaan on henkilökohtaisessa elämässä tapahtunut, harjoituksissa pitäisi keskittyä vain harjoiteltavaan asiaan. Alun ja lopun muodollisuus on yksi tapa puhdistaa ajatukset arjesta, ja kun käytäntöä on noudattanut tarpeeksi pitkään ajatukset automaattisesti keskittyvät olennaiseen kumarrusten myötä.

Etnomusiikkitieteen tutkimuksessaan *Shaped by Japanese Music* Jay Keister kuvailee tyypillistä opetustilannetta perinteisen *nagauta*-musiikin mestarin Hiroaki Kikuokan soitto- ja laulutunneilla. Oppilaat saapuvat Hiroakin talolle, tervehtivät vastaanottamassa olevia muita oppilaita, riisuvat kenkensä, ja lähestyvät opetustilaa. Opetustilan perinteinen liukuovi avataan muodollisesti *seizassa*, ja opettajalle ja sisällä oleville oppilaille kumarretaan, jonka jälkeen siirrytään istumaan rajatulle odotusalueelle omaa vuoroa. Varsinaisen tunnin alussa kumarretaan jälleen opettajalle ja edeltävälle oppilaalle. Vastaavat muodollisuudet täytetään

myös pois lähtiessä. Opettajan talolla aikaa kuluu kolmisen tuntia, josta varsinaista opetusta on korkeintaan puoli tuntia. (Keister 2004, 46–48) Tämän kaltainen tiettyyn tilaan yhdistetty muodollisuus saa harjoituspaikan tuntumaan erityiseltä ja rauhoittaa mielen avoimeksi oppimiselle. Lisäksi muodollisuus lisää yhteisöllisyyden ja keskinäisen kunnioituksen tunnetta, joista lisää seuraavassa luvussa.

Musiikinopetuksessa vastaavaa kumartelua tuskin voi suoraan ottaa käyttöön. Olisi kuitenkin hyvä muodostaa joku selkeä, toistuva aloitus ja lopetus tunneille, jotta niillä olisi selkeät rajat. Toisaalta dō-lajeissa alun hiljentymisen kumarruksiin toistuu samanlaisena opettajalta toiselle, ja juuri tervehdysten samanlaisuus opettaa keskittymään. Koska musiikin puolella vastaavaa perinnettä ei ole, vastaavaa jatkuvuutta koko elämänajaksi ei voi saada.

Omaan itsenäiseen harjoitteluunsa ajatusta voi kuitenkin soveltaa. Itse olen huomannut, että harjoittelemisen aloittaminen aina samoilla sormi- tai ääniharjoituksilla auttaa keskittymään paremmin myös kappaleisiin. Toistuvuus opettaa aivot hiljentymään ja syventymään, vaikka ajatukset muuten pyrkisivät harhailemaan. Harjoitusten yksinkertaisuus lisää itselläni keskittymistä, sillä monimutkaisissa harjoituksissa on liikaa asioita joihin pitäisi pystyä kiinnittämään huomio. Niihin voi kuitenkin jatkaa kun ajatukset on saanut rauhoittumaan harjoittelemiseen.

Osa keskittymisen oppimisesta on myös, ettei dō-lajien harjoituksissa yleensä saa tehdä muistiinpanoja, eikä mukana saa olla mitään ylimääräistä. Muistiinpanojen kirjoittamisen kesken tuntia katsotaan häiritsevän keskittymistä opettajan kuuntelemiseen. Suositeltavampaa on kuunnella tarkasti koko tunnin ajan, ja vasta jälkeenpäin kirjoittaa ylös olennaiset asiat. Näin opiskelija joutuu painamaan asiat heti mieleensä ja myös kertaamaan ne myös tunnin päätyttyä. Tässä on kuitenkin se huono puoli, että kaikkia uusia asioita ei välttämättä enää muista tunnin lopussa. Muisti kuitenkin kehittyy harjoittelun myötä, ja useimpia asioita toistetaan harjoittelukerrasta toiseen.

Keskittymisen lisäksi dō-lajeissa usein korostetaan toiston merkitystä oppimisessa. Kuten kaikki taitolajit, dō-lajit vaativat lukemattoman määrän toistoja ennen kuin taidon voi hallita. Sama pätee myös musiikkiin. Japanilaisissa lajeissa ajatellaan, että asioita pitää toistaa niin pitkään ajatuksen kanssa, että niistä tulee toinen luonto. Kun saavuttaa todellisen taidon jossakin lajissa, sen harjoittamista ei tarvitse enää miettiä, vaan liikkeet tulevat ajattelematta.

Tämä kuitenkin vaatii huolellisia toistoja niin pitkään että taito on uponnut lihasmuistiin. Inowashirō Kensai kirjoitti ylös japanilaisen runomuodon *rengan* opettajan Shinkein neuvoja harjoittelemisesta:

The verses of those who dedicate themselves during everyday life appear to have been composed as is simply left to the spontaneous utterance of their lips, and yet are attractive. The person who does not exert himself during ordinary moments forms beads of sweat on his brow and casts his gaze up and down in rumination, in a display of artistic endeavor – it is distressing to witness. (Kensai, 172.)

Helponoloinen taiteentekeminen vaatii säännöllistä harjoittelua ja omistautumista. Japanilaisen estetiikan mukaan taiteen tulisi näyttää yksinkertaiselta ja helpolta, havaittavissa oleva pinnistely on mautonta ja saa yleisön tuntemaan itsensä vaivaantuneeksi. Kevyttä ja luontevaa taidetta ei kuitenkaan voi saavuttaa ilman vuosikausien huolellista harjoittelua.

Kuten ylläolevasta lainauksesta huomaa, toistoista ei saa muodostua kuitenkaan rutiinia, vaan jokainen uusi toisto pitäisi kokea yhtä tärkeänä kuin ensimmäinen ja keskittymisen pitäisi olla täydellisestä. Jokaisella toistokerralla on tärkeää keskittyä suoritukseen ja pyrkiä sen mahdollisimman täydelliseen toteutukseen. Taitojen hiominen vuosikausien ajan mahdollistaa hetkessä syntyvän inspiraation ja kevyesti virtaavan toteutuksen. Suuri haaste onkin pitää tekeminen elävänä toistoista huolimatta, päästää aina irti edellisistä suorituksista ja keskittyä jokaiseen toistoon tuoreella mielellä. Saman asian tekeminen rutiinilla kerrasta toiseen ei auta mitään.

Tämän voi havaita hyvin aikidōharjoituksissa, joissa samaa tekniikkaa toistetaan useita kertoja peräkkäin. Jokaiseen toistoon tulisi kuitenkin lähteä uudella keskittymisellä ja unohtaa kaikki aikaisemmat kerrat. Aikidōharjoituksissa pitää olla jatkuvasti avoin vastustajalle, ja reagoida jos hän tekee jotain yllättävää. Jos on jo etukäteen päättänyt miten haluaa suorittaa tekniikan, ei voi reagoida muutoksiin toisen tekemisissä. Samanlainen avoimuus ja toisen kuunteleminen on välttämätöntä myös yhteismusisoinnissa.

Vaikka dō-lajeihin kuuluu monimutkaisten asioiden harjoittelemisen vuosikausien ajan, on kaiken harjoittelun jälkeen lopputuloksen oltava luonteva. Asioita harjoitellaan niin kauan, että ne voi tehdä täysin ajattelematta, niitä toistetaan niin kauan, että liikkeistä tulee toinen luonto. Tämä näkyy esimerkiksi aikidōn *jiyūwaza*-harjoituksissa, eli vapaan tekniikan harjoituksissa. Tällaisissa harjoituksissa tekniikoiden tarkkaan määrätty muoto rikotaan, ja hyökkääjä saa käyttää mitä vain hyökkäysmuotoa, ja tekniikan tekijän on vastattava

hyökkääjältä tulevaan impulssiin välittömästi ja rennosti. Harjoitukset ovat nopeatempoisia ja liika ajattelu vain hidastaa tekniikan tekijän refleksejä. Pitkälle edenneillä harjoittelija tekniikat syntyvät kuhunkin tilanteeseen sopivaksi ilman sopivan tekniikan tietoista valitsemista. Tähän pisteeseen pääsemiseksi on perustekniikka kuitenkin ensin hiottava varmoiksi ja istuttaa ne kehoon.

Myös muusikolle on tärkeää soittaa kappaletta aina uusin korvin, vaikka musiikin hallitsisi kuinka hyvin ulkoa. Hyvin harjoiteltua kappaletta on helppoa tulkita uudella tavalla jos inspiraatio iskee yllättäen. Etenkin ryhmämusisoinnissa on tärkeää olla tietoinen myös muiden tekemisistä ja ottaa niistä kimmokkeita omaan tulkintaansa. Perustan ollessa hallussa syntyy mahdollisuus avoimeen, vaivattomaan tulkintaan.

Teetaiteessa yksi keskittymistä häiritsevä tekijä on pitkään jatkuvasta *seizassa* istumisesta aiheutuva kipu jaloissa ja jalkapöydissä. Täysimittainen teetapaaminen kestää usein yli kolme tuntia, ja huolimatta tauoista pitkäkestoinen *seizassa* istuminen aiheuttaa useimmille ongelmia. Tätä kuitenkin ajatellaan enemmän haasteena keskittymiselle kuin sen estäjänä. Mielen pitäisi harjoittelun tuloksena päästä tilaan jossa fyysinen kipu ei häiritse keskittymistä teetaiteen harjoittamiseen. Toisaalta keskittyminen teen tekemiseen auttaa myös työntämään kivun taka-alalle mielessä. Itsekin olen huomannut, että teetä tehdessä jalkojen tuntemukset häiritsevät mieltä huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi vieraana istuessa. Tämä on yksi osoitus siitä, että kaikenlaiset keskittymisen haasteet pystyy ylittämään kun saavuttaa tarvittavan mielentyyneyden. Vieraanakin on luonnollisesti tarkoitus keskittyä tilaisuuteen yhtä suurella antaumuksella kuin teentekijänä.

Keskittymisen tulisi siis näkyä myös seurattaessa muiden suorituksia sivusta. Muiden tekemisiä ei ole suotavaa kommentoida ja muutenkin turha puhuminen pitäisi harjoitussalilla pitää vähäisenä. Jos seuraa harjoituksia sivusta tulee istua harjoitustilan reunassa siihen tarkoitettuun paikkaan joko polviseisonnassa tai risti-istunnassa hyvässä ryhdissä. Seiniin nojailu ja muunlainen löhöäminen on epäkunnioittavaa muita kohtaa ja osoittaa huonoa asennoitumista. Kunnioituksesta muita kohtaan kerron enemmän seuraavassa luvussa. Teetapaamisissa on lisäksi epäsuotavaa puhua sellaisista asioista kuin uskonnosta, politiikasta ja muiden ihmisten asioista. Tällainen lähtökohta sopii itselleni myös musiikinteossa. Kuunteluoppilaana pystyy oppimaan paljon jos keskittyy todella seuraamaan opetusta. Myös omilla tunneilla tuntuu parhaimmalta keskittyä vain musiikkiin ja jättää arkipäivän asiat

luokan oven ulkopuolelle. Toisaalta ymmärrän, että joillekin on parempi käydä mieltä painavat asia läpi ennen kuin he voivat syventyä musiikintekemiseen.

4 Kunnioitus ja kohtaaminen

Dō-lajeissa harjoitetaan kunnioitusta muita ihmisiä ja lajia kohtaan. Dō-lajien harjoittelu lähtee liikkeelle harjoitusetiketin opettelusta. Muodollinen etiketti opettaa oikeaa suhtautumista sekä lajia että muita harjoittajia kohtaan. Kunnioitus näkyy lajien muodollisuuksissa, kuten alku- ja lopputervehdyksissä, mutta se on myös olennainen osa lajien filosofiaa syvemmällä tasolla. Usein todetaan, että harjoittelemisen ei rajoitu vain dōjōn sisälle, vaan koko elämä on lajin harjoittamista. Niinpä lajien harjoittajien myös oletetaan suhtautuvan kunnioittavasti muihin jokapäiväisessä elämässään.

Toisten kunnioittamisen kautta voidaan päästä syvällisiin kohtaamisiin lajin parissa. Vaikka lajeihin kuuluva muodollisuus voi tuntua ulkopuolisista jäykältä ja etäännyttävältä, myös sen kautta pyritään luomaan mahdollisuus ihmisten väliselle kohtaamiselle. Muodollisuus luo tapaamiselle raamit joiden sisällä vapaa kontaktin luominen on mahdollista. Myös aikaisemmin käsittelemäni ajatus hetkessä elämisen tärkeydestä liittyy tähän. Toisen voi kohdata parhaiten vain jos mielessä ei ole taka-ajatuksia.

Urasenke-teekoulukunnan harjoittelijoille on kirjoitettu lista tavoitteista joihin jokaisen jäsenen tulisi pyrkiä. Siinä painotetaan useaan otteeseen pyrkimystä luoda luottava ja läheinen suhde kanssaihmiin ja muihin teetaiteen harjoittajiin. ”[W]hen we take a bowl of tea in our hands, [let us] give gratitude that we are the beneficiaries of many kindnesses. Through chadō, we realize the mutual dependence of our existence [...] all who have entered [the] gate to follow the Way of Tea are family. Together, we are part of the greater whole, so let us show a spirit of reverence towards whomever we meet.” (Urasenke Chadō Textbook 2004, 15.) Kuten ylläolevasta lainauksesta näkee, kunnioitus muita kohtaan on olennainen osa teetaidetta ja sitä pidetään välttämättömänä osana taiteen oppimista. Ilman yhteyden luomista teetaide jää vain tyhjäksi muotojen toistamiseksi.

4.1 Aloittelijan mieli

Dō-lajin harjoittajan pyrkimyksenä on säilyttää aloittelijan mieli. Tämä tarkoittaa, että halutaan säilyttää avoin suhtautuminen ja alun vilpitön kiinnostus lajiin. Aloittelijan mieli tarkoittaa myös sitä, ettei harjoittaja ylpisty edetessään vaan kunnioittaa muita lajin harrastajia. Aloittelija on myös avoin neuvoille ja on valmis ottamaan vastaan uutta tietoa ilman ennakkoasenteita. Kaikki nämä ominaisuudet olisi hyvä säilyttää myös pidemmälle lajissa edetessä. Myös musiikinopiskeluun voi soveltaa samaa ajatusta.

Aloittelijan mieli tarkoittaa myös sitä, että tietää oman tasonsa eikä yritä tavoitella liian vaikeita asioita liian aikaisin. Missään vaiheessa lajien harjoittajan ei tulisi pyrkiä matkimaan pitemmälle edistyneiden taitoja, vaan tyytyä toimimaan parhaalla osaamallaan tavalla omalla taitotasollaan.

Nothing will hinder one more in the practice of this way (of tea) than feelings of self-satisfaction and self-attachment. It is altogether reprehensible to envy skilled practitioners or to scorn beginners. One must approach the accomplished, beseech their least word of instruction, and never fail to guide the inexperienced. (Jukō, 198.)

Aikidōssa tämä tasavertaisuuden ajatus näkyy siinä, että kaiken tasoiset pystyvät harjoittelemaan keskenään, ja siihen myös kannustetaan. Usein toistettu ajatus on, että myös pitkälle-edenneet oppivat aina uutta harjoittellessaan aloittelijan kanssa.

Tämäkin ajatus pätee musiikinopiskeluun. Esimerkiksi laulussa voi olla suorastaan äänelle haitallista laulaa liian raskaita kappaleita liian aikaisin. Jos riittävä tekniikka ei ole hallussa äänihuulille voi koitua pysyvää vahinkoa. Toisaalta myös sanotaan, ettei pidä tulkita ohi oman tekniikkansa. Tällä tarkoitetaan ettei pitäisi tulkita musiikkia niin voimakkaasti, että tekniikka ei riitä äänen hallitsemiseen. Tulkinnan pitäisi olla tasapainossa oman tason kanssa.

Zenbuddhalaisuuden vaikutus näkyy voimakkaasti dō-lajeissa pyrkimyksenä puhdistaa mieli ylimääräistä ajatuksista ja pyrkimyksistä. Dō-lajeja pitäisi harjoittaa puhtaasti sellaisina kuin ne ovat ilman että harjoittaja pyrkii lajin kautta saavuttamaan esimerkiksi ihailua, mainetta tai kunnioitusta. Jopa suurta halua edistyä lajin hallinnassa pidetään esteenä edistymiselle, sillä sekin kiellii pyrkimyksestä johonkin ja häiritsee keskittymistä vain tekemiseen.

Dō-lajien vaatimuksena on, että harjoittaja ei pyri hyvään suoritukseen, vaan antaa sen tulla luonnostaan. Tätä luonnollisuutta ei kuitenkaan tavoiteta helposti, vaan sen takana on pitkälinen huolellinen harjoittelu. Lajeille tyypillisiä taitoja toistetaan ja harjoitellaan lukemattomia kertoja niin pitkään että ne tulevat osaksi omaa olemusta. Kun tämä sisäistämisen taso saavutetaan, ei lajia enää suoriteta tietoisesti vaan taide toteutuu vapautuneesti ja ajattelematta. Shinkei kirjoittaa rengan, perinteisen runomitan kirjoittamisesta julkisissa tilaisuuksissa:

You must realize that if you participate in a session intending in advance to provide a good link, you will be entirely unable to perform. Renga requires that you apply yourself beforehand, practicing and striving day and night, and then in a gathering perform with lightness of touch. (Shinkei, 172.)

4.2 Kiitollisuus

Kiitollisuus ja sen osoittaminen on tärkeä osa japanilaista yhteiskuntaa. Suuressa osassa vuorovaikutusta on osana kiitollisuuden tunne, etenkin jos osapuolet eivät ole samassa asemassa. Työpaikoilla työntekijöiden katsotaan olevan kiitollisuudenvelassa työnantajalle, mutta vastaavasti työnantajan pitää huolta työntekijöistään. Lisäksi esimerkiksi Midorikai-ohjelmassa kävimme vastaanottamassa stipendiimme kuuluvan kuukausirahan koulukunnan suurmestarin ja koulun rehtorin edustajalta. Sama käytäntö on edelleen käytössä monilla työpaikoilla palkkojen suhteen. Näin rahansaajaa muistutetaan siitä, keneltä hänen palkkansa tulee, ja kenelle hänen tulee olla kiitollinen.

Kiitollisuus on tärkeä osa myös dō-lajien ajatusmaailmaa. Tunne kohdistuu etenkin opettajaan ja lajin kehittäjiin. Mahdollisuus opiskella katsotaan etuoikeudeksi, jota tulee arvostaa. Kiitollisuus on sidottu tiukasti Urasenke-koulukunnan harjoittelijoiden tavoitteisiin. Jo ensimmäisessä lauseessa todetaan: “Let us [...] when we take a bowl of tea in our hands, to give gratitude that we are the beneficiaries of many kindnesses” (Urasenke Chadō Textbook 2004, 15). Ennen teen juomista teetilaisuudessa vieras kohottaa teemaljaa edessään ja kumartaa. Vaikka kumarrus on teentekijää kohti, sillä ilmaistaan kiitollisuutta paitsi vierasta varten valmistetusta teestä, myös laajemmin teen olemassaolosta ja kaikesta mitä tarvitaan sen tuottamiseen, sekä myös juoma-astiasta sen tekijälle.

Dō-lajeissa on perinteisesti katsottu tärkeäksi sitoutua yhteen koulukuntaan ja yhteen

opettajaan elämän ajaksi. Se luo opetukseen jatkuvuutta ja selkeyttä. On ajateltu, että monilta opettajilta saadut neuvot sekoittavat oppilaan kuvaa tiestä. Lisäksi kukin koulukunta pitää tärkeänä omien oppiensä puhtautta, eikä halua niiden sekoittuvan muiden koulukuntien oppien kanssa. Opettajan tai koulukunnan vaihtamista voidaan pitää loukkauksena, jos syynä ei ole esimerkiksi muuttaminen eri paikkakunnalle.

Vastineena oppilaiden uskollisuudelle myös opettajat sitoutuvat oppilaisiinsa. Japanissa on edelleen tärkeä osa elämää erilaiset ryhmät ja niissä sisällä oleminen (*uchi*) tai ulkopuolella oleminen (*soto*). Nämä ryhmät voivat olla esimerkiksi perheitä, yhdistyksiä, firmoja, tai vaikka kansakunta kokonaisuutena. Ryhmissä ollaan tarkkaan tietoisia siitä kuka kuuluu ryhmään ja ketkä ovat ulkopuolisia. Sisälle ryhmiin pääseminen on vaikeaa, mutta ryhmän jäseniä sitoo toisiinsa vahva uskollisuus. Myös opettajan oppilaat ja tietyn koulukunnan edustajat muodostavat omat ryhmänsä, joiden välisiä sidoksia verrataan usein perheeseen. Jäsenet ovat vastuussa toisistaan, mutta myös vastuussa toisilleen.

Kiitollisuus auttaa arvostamaan saatua opetusta. Opettajan antamaan aikaa kunnioitetaan ja tämä auttaa keskittymään opetukseen tiukasti. Opiskelija haluaa edetä ja ymmärtää, jotta opettajan osoittama luottamus ei menisi hukkaan. Tärkeää on, että opettaja ei dō-lajeissa opeta omia näkemyksiään vaan jatkaa lajin perinnettä. Opettajan kunnioittaminen ei siis ole henkilöön keskittyvää palvontaa, vaan opettajaa arvostetaan koko lajin edustajana ja perinteen tuntijana.

Myös taidemusiikin puolella on luontevaa, että opiskelijan ja opettajan välille kehittyy tiivis suhde. Opetus tapahtuu useimmiten yksityistunneilla ja henkilökohtaisessa kontaktissa huomaa helposti jos jompikumpi ei ole sitoutunut opetukseen. Vaikka kunnioitusta ja kiitollisuutta ei erikseen painoteta, ovat ne olennaisia osia hyvässä opetussuhteessa luonnostaan. Myös musiikkia kohtaan tunnettu kiitollisuus kehittyy musiikinopiskelun myötä. Japanilaisissa lajeissa kiitollisuutta ja kunnioitusta painotetaan konkreettisemmin, mutta samat tunteen välittyvät myös musiikinopiskelijoista. Välillä olisi kuitenkin ehkä hyvä muistaa, että musiikki ja harjoiteltavat kappaleet eivät ole itsestään selvyyksiä, vaan osa pitkää perinnettä jonka menneet sukupolvet ovat säilyttäneet meidän saatavillemme.

Dō-lajeissa tunnetaan erityistä kiitollisuutta lajien kehittäjiä kohtaan. Urasenken harjoittajien tavoitteissa sanotaan: “Through chadō, we realize the mutual dependence of our

existence” (Urasenke Chadō Textbook 2004, 15). Osa teen harjoittamista on olla tietoinen ja kiitollinen kaikesta, mitä muut tekevät harrastajan puolesta. Vuosienkaan harjoittelun jälkeen mitään ei pitäisi ottaa itsestäänselvytenä, vaan muistaa asioiden alkuperä. Tämä näkyy teetaiteen luojien ja kehittäjien kunnioittamisena. Etenkin Rikyūn kuoleman muistopäivää vietetään vuosittain suurin juhlallisuuksin. Myös aikidōssa lajin kehittäjän Morihei Ueshibaa kunnioitetaan, ja harjoitussalin seinällä on hänen kuvansa jota kohti kumarretaan harjoitusten alussa ja lopussa. Kiitollisuus lajien kehittäjiä kohtaan on osoitus heidän tekemänsä työn arvostamisesta ja sen tärkeydestä harjoittajille.

Lajin kehittäjien muistamiseen ja kunnioittamiseen liittyy myös shintolaisuuteen kuuluva esi-isien palvonta. Perinteisesti kaikissa kodeissa on pieni kotialttari, jolla esi-isille ja edesmenneille sukulaisille tarjotaan ruoka- ja juomauhreja. Sukulaisten kuolinpäiviä juhlistetaan säännöllisesti, etenkin tiettyjen merkittävien vuosilukujen täytyessä. Esi-isien henkien katsotaan pystyvän vaikuttavan myönteisesti menestykseen elämässä, joten myös sen takia heille tulee osoittaa kiitollisuutta. Niinpä myös teetaiteessa lajin merkittävien kehittäjien kuolinpäiviä juhlistetaan teetilaisuuksilla.

Länsimaalaisille musiikin harrastajille vastaava tärkeiden hahmojen kunnioittaminen on luultavasti hyvin vierasta, ja saattaa kuulostaa jopa henkilönpalvonnalta. Ajatusta voisi kuitenkin soveltaa pienemmässä mittakaavassa. Kiitollisuuden tunteminen säveltäjiä, instrumenttien kehittäjiä ja laulajien tapauksessa myös runoilijoita kohtaa auttaa arvostamaan musiikkia ja sen kanssa työskentelyä enemmän. Nykyään nuottien hankkiminen on niin helppoa, että niiden vuoksi nähty työ unohtuu. Kun oppii tiedostamaan muiden työn musiikin takana, haluaa myös itse harjoitella keskittyneemmin ja harkitummin.

Lajien kehittäjien lisäksi kiitollisuutta osoitetaan myös lajien opettajille. Harjoitusten alkujen ja loppujen kumarrukset on osoitettu lajin kehittäjien lisäksi myös heille. Kumarrusten yhteydessä esitetty pyyntö “Dōzo yoroshiku onegaishimasu” on vaikea kääntää, mutta tässä yhteydessä siihen liittyy pyyntö saada opetusta, tietoisuus kiitollisuudenvelasta opettajalle ja pyyntö, että opettaja pitää huolta oppilaasta.

Toisaalta opettajien kunnioittaminen kasvaa Japanissa ajoittain jopa haitallisiin mittoihin. Perinteisesti oppilaan on pitänyt sitoutua yhteen opettajaan koko elämäkseen ja opettajan vaihtamista on pidetty loukkauksena alkuperäistä opettajaa kohtaan. Opettajan ja oppilaan

välit ovat perinteisesti olleen hyvin läheiset. Oppilaaksi ottaminen on tarkoittanut opettajan osoittamaa luottamusta oppilaaseen. Oppilaan menestyksen on nähty suoraan vertautuvan opettajaan, ja toisaalta oppilaan huono käytös on asettanut myös opettajan huonoon valoon. Yhden opettajan kanssa opiskelijalle muodostuu varmasti selkeä ja kattava kuva lajista, ainakin jos opettaja on hyvä työssään. Vaarana tässä on yksipuolisuus ja oppilaan muuttuminen liaksi opettajan kaltaiseksi. Uskoisin että länsimainen tapa käydä usealla opettajalla tuottaa varmemmin kattavan ja monipuolisen käsityksen musiikista ja antaa opiskelijalle paremmin valmiuksia toteuttaa omaa persoonallisuuttaan musiikissa.

Japanissa on yhä edelleen voimassa traditio, jossa taiteelle omistautuvat oppilaat muuttavat opettajansa luokse asumaan omaksuakseen hänen oppinsa täydellisesti. Tällaista oppilasta kutsutaan *uchideshiksi*. *Uchideshit* toimivat samalla opettajan palvelijoina ja hoitavat hänen juoksevia asioitaan. Läheisyydestä kertoo myös paljon se, että opettajat ovat usein adoptoineet lempioppilaansa, tai naittaneet hänet tyttärelleen, ja siten varmistaneet taiteensa jatkuvuuden perhelinjan sisällä. Luonnollisestikaan kaikki japanilaisten lajien opiskelijat eivät muodosta näin tiivistä sidettä opettajaansa, mutta *uchideshi*-systeemin tunteminen on olennaista, jotta ymmärtäisi opettajan ja oppilaan välistä suhdetta lajeissa. Länsimaissa lähin vastaava suhde on ollut mestarin ja kisällin välillä, mutta nykypäivänä tällaista omistautumista tuskin voi kuvitella.

Dō-lajien harjoittajien tulee myös kunnioittaa muita lajin opiskelijoita. Tärkeää on, ettei kunnioitus kohdistu vain opettajiin ja pitemmällä oleviin oppilaisiin, vaan myös aloittelijoihin. Japanilaiset lajit koetaan elämänmittaiseksi tieksi, ja kaikki harjoittajat kulkevat samalla tiellä riippumatta siitä miten pitkälle he ovat edenneet. Opiskelijoita ei pidä arvioida heidän taitojensa mukaan, vaan heidän vilpittömyytensä ja kiinnostuksensa lajia kohtaan. Tämän lisäksi dō-lajien harjoittajan pitäisi tuntea kunnioitusta kaikkia myös arjessa kohtaamiaan ihmisiä kohtaan. Kunnioitus ja hyvät käytöstavat eivät saisi jäädä vain harjoitussalille, vaan niiden pitäisi tulla osaksi jokapäiväistä elämää ja omaa persoonaa.

Teetaiteelle ominainen ja tärkeä kunnioituksen ilmaisu on työ minkä teetilaisuuden isäntä tekee vieraitaan kohtaan. Vastaavasti vieraat ilmaisevat kunnioitustaan ja kiitollisuuttaan monin eri tavoin. Teetilaisuutta valmistelevalle teetaiteenharjoittajalle kaikkien valmistelujen lähtökohtana tulisi olla vieraat ja heidän mukavuutensa. Hyvä isäntä ei kaihda mitään työtä joka voi tehdä tilaisuudesta viihtyisän vieraalle. Kaikkien teetaiteen yksityiskohtaisten

sääntöjen takana on tämä ajatus. Jos isäntä suorittaa valmisteluja päämääränään tehdä vaikutus vieraisiin, on hänen lähestymistapansa itsekäs ja siten sopimaton teetaiteeseen. Tilaisuutta varten nähtyä vaivaa ei saisi korostaa, vaan kaiken tulisi tapahtua hillitysti ja huomaamattomasti.

Dō-lajeissa opetellaan kunnioittamaan myös lajeissa tarvittavia välineitä. Esimerkiksi aikidossa ennen kuin harjoituksissa otetaan käyttöön aseita ja myös käytön jälkeen, niille kumarretaan. Lisäksi vaikka harjoituksissa käytettävät miekat ja puukot ovatkin puisia, täytyy niitä kohdella kuin oikeita aseita, eli esimerkiksi terästä ei saa ottaa kiinni. Samoin vaikka teetaiteen harjoituksissa käytettävät astiat ja muut esineet eivät useimmiten ole mittaamattoman arvokkaita, tulee niitä kohdella samalla kunnioituksella ja hellävaraisuudella kuin satoja vuosia vanhoja esineitä, joita saattaa päästä pitelemään oikeissa teetilaisuuksissa. Jos ei harjoittellessa opi hienovaraista käsittelyä, on sitä vaikea löytää myöskään tositilanteessa.

5 Muoto

Japanilaisessa kulttuurissa muodon noudattaminen on äärimmäisen tärkeää, ja se näkyy myös dō-lajeissa. Kuten jo edellä olevista esimerkeistä voi huomata, japanilaisen näkemyksen mukaan muoto tulee hallita ensin täydellisesti, ennen kuin sitä voi ruveta rikkomaan ja kehittämään eteenpäin. Perusteita harjoitellaankin lajista riippumatta pitkään ja huolellisesti. Myös vanhojen mestareiden tutkiminen ja matkiminen koetaan olennaiseksi lajin oppimisen kannalta.

Usein ajatellaan, että vaatii vuosikymmenten työ ja lajiin perehtymisen, ennen kuin harjoittajalla on minkäänlaisia valmiuksia kokeilla omia tulkintojaan sen muodoista. Tämä on ehkä yksi merkittävimmistä eroista länsimaalaisen ja japanilaisen suhtautumisen välillä, ja siinä on sekä hyvät ja huonot puolensa. Tradition noudattamisen ja yksilöllisen tulkinnan välistä tasapainoa on vaikea määrittellä.

Yhtäältä tällainen perehtyminen luo vahvan ja järkähtämättömän pohjan omille kokeiluille.

Lajin perinteet säilyvät puhtaina ja muuttumattomina. Toisaalta taas pitkäkestoinen perehtyminen estää uusia innovaatioita, tai ainakin hidastaa niiden syntymistä. Tuoreet näkökulmat eivät saa huomiota, ja kymmenien vuosien jälkeen uudet ideat eivät välttämättä ole enää yhtä radikaaleja kuin aikaisemmin. Yksittäisten ihmisten luovuus on rajoitettua toimimaan lajin sääntöjen puitteissa.

Taidemusiikissa on samankaltaisia rajoituksia. Tiettyjen aikakausien musiikki pitää esittää tyylikauden mukaisesti, vaikka yksittäisillä tulkinnolla on eroja. Myös musiikissa pitää ymmärtää yleiset säännöt ennen kuin niiden kautta voi ruveta tekemään omia tulkintojaan. Soittaminen ilman tyylien tuntemusta onnistuu, mutta musiikki ei silloin kuulosta oikealta asiantuntijoiden korviin.

Musiikissa on siis paljon samaa kuin dō-lajien säännöissä. Ero on kuitenkin siinä, että länsimaissa opiskelijoita kannustetaan yleensä hakemaan omia tulkintojaan jo alusta alkaen. Opettaja voi tarpeen vaatiessa korjata opiskelijan tulkintaa enemmän tyylipuhtaaseen suuntaan, mutta vapauksia kokeilla annetaan enemmän.'

Länsimaissa korostetaan enemmän tekijän näkemystä kuin Japanissa. Osittain tämä selittyy zenbuddhalaiseen perinteeseen liittyvällä ajatuksella egon vaimentamisesta. Itse olenkin tätä työtä miettiessäni pohtinut paljon egon suhdetta taiteentekemiseen. Toisaalta olen samaa mieltä japanilaisen näkemyksen kanssa, että liika egoon kiinnittyminen vain haittaa taiteentekemisen puhtautta. Egoon liittyvät ajatukset ja toiveet estävät helposti syvällisen yhteyden löytymisen musiikkiin ja yleisöön. Toisaalta taiteilijalla täytyy olla jonkinlaista henkilökohtaista näkemystä, jotta musiikin kuunteleminen olisi mielenkiintoista. Itse en ole kyennyt vielä ratkaisemaan tätä ristiriitaa.

6 Kohtaaminen ja kontakti

Dō-lajeissa yksi tärkeimmistä asioista on luoda kontakti toisiin ihmisiin. Aikidōssa

itsepuolustuslajina kontakti on lähtökohtaisesti fyysinen, vaikka lajissa edistyessä henkisen puolen merkitys kasvaa jatkuvasti. Aikidōtekniikassa on kysymys kahden ihmisen kohtaamisesta. Tekniikantekijä reagoi hyökkääjän liikkeisiin ja voimaan ja etsii konfliktille ratkaisua myötäilemällä niitä. Aikidōssa ei aseteta voimaa voimaa vastaan. Vastustajan liikkeiden “kuunteleminen” on tärkeä osa kehitystä. Tekniikantekijän on pystyttävä aistimaan, mihin suuntaan vastustajan voima on liikkeellä ja reagoitava siihen. Oikein tehty tekniikka on sulavaa ja kaikenlainen väkinäisyys pilaa suorituksen.

Harjoitustilanteessa molemmat osapuolet tietävät yleensä, mitä yksittäistä tekniikkaa harjoitellaan. Tällöin vastustajan kuunteleminen pääsee helposti unohtumaan, erityisesti useiden toistojen jälkeen. Yksi tärkeä osa harjoittelua onkin kehittää jatkuvaa valppailla olemista ja kykyä olla avoinna vastaamaan, vaikka toinen tekisi yllättävänkin liikkeen, siis pysyä läsnä kontaktissa.

Aikidōa, kuten muitakin itsepuolustuslajeja, harjoitellaan pääosin pareissa, jolloin toisen ihmisen liikkeille avoinna oleminen on oleellinen osa harjoittelua. Eritasoisten harjoittelijoiden kanssa harjoitellessa on myös tärkeää suhteuttaa oma tekemisensä erilaisiin vastustajiin. Niinkin arkinen asia kuin pituusero vaikuttaa paljon tekniikoiden tekemistapaan. Vaikka harjoittelussa on pohjalla pyrkimys ideaalitekniikkaan, on tärkeää olla jatkuvasti tietoinen parin aiheuttamista haasteista. Samoin myös hyökkääjän on otettava huomioon tekniikan tekijä. Edistynyt harjoittelija pystyy useimmiten löytämään heikon kohdan vasta-alkajan tekniikasta ja pysäyttämään sen, mutta harjoituksissa tästä ei olisi hyötyä kummallekaan.

Myös teetaiteessa on äärimmäisen tärkeää ottaa huomioon muut teehuoneessa olijat. Jälleen, vaikka on olemassa ajatus ideaalisesti valmistetusta teestä, ottaa hyvä isäntä huomioon vieraiden mieltymykset esimerkiksi teen vahvuudesta ja määrästä. Myös valmistellessaan teetapaamista isännän tulee miettiä, millaiset teenvalmistusvälineet olisivat vieraiden mieleen.

Vaikka muodon täydellinen oppiminen ja toistaminen ovatkin teetaiteessa välttämätöntä lajin hallitsemiselle, niin se on vain keino todelliseen päämäärään. Monissa teetaidetta käsittelevissä teksteissä painotetaan, että täydellisesti kaikkia muotoja ja sääntöjä noudattaen valmistettu tee ei ole minkään arvoista, jos tekijän sydän ei ole toimituksessa mukana. Tästä voi vetää suoran yhtäläisyyden myös musiikkiin: briljanti tekniikka ei auta musiikkia, jolla

ei ole mitään sanottavaa.

Teetaiteessa tärkeimmäksi asiaksi nostetaan isännän ja vieraan kohtaaminen, ja kaikki muu tähtää siihen. Teetilaisuuden tarkoituksena on luoda tila, jossa ihmiset voivat löytää syvällisen yhteyden ilman ulkonaisia häiriöitä. Todellinen kohtaaminen vaatii, että kaikki osapuolet luopuvat halustaan tehdä vaikutus toisiin tai ajaa omia etujaan. Teehuoneessa arkielämän asiat pitäisi unohtaa ja elää vain läsnä olevassa hetkessä. Tämän kohtaamisen tärkeyttä kuvataan *Wind in the Pines* -teoksessa: “As long as we harbor such concerns, the gathering falls short of a meeting of companions of the heart, of genuine friends in chanoyu. The making and drinking of thick tea (*koicha*) takes place largely in silence; the exchanges between host and guest are formal and come at prescribed points. In that quiet, with every motion of both host and guest there is communication and accord, for no movement is divorced from the mind.” (Sōshun 1995, 332.) Teetaiteessa kohtaaminen on pienieleistä mutta sitäkin syvempää.

Musiikissa kohtaaminen tapahtuu ehkä selkeimmillään yhteismusisoinnissa, jossa kaikkien tulisi ihannetapauksessa kuunnella toisiaan ja reagoida toistensa tekemiseen. Valitettavan usein huomio kuitenkin kiinnittyy vain omaan tekemiseen ja kontakti muihin muusikoihin on toissijainen. Toisaalta todellisen hetkessä kohtaamisen edellytyksenä on, että musiikki on niin hyvin hallussa, ettei sitä tai teknisiä haasteita tarvitse ajatella. Vain silloin voi reagoida täysin vapautuneesti toisilta tuleviin impulsseihin. Sama pätee myös dō-lajeihin. Lajin perusteiden on oltava hallussa, ennen kuin voi kohdata toisen ihmisen lajin antamien raamien sisällä.

Yksi taidemusiikin haasteista on luoda kohtaaminen yleisön kanssa. Teetilaisuudet järjestetään yleensä pienessä tilassa vain hyvin toisensa tuntevan ihmisen kesken, jolloin intiimi tunnelma auttaa syvällisen kohtaamisen syntymisessä. Musiikissa taas yleisö istuu usein kaukana esiintyjistä ja on paljon runsaslukuisempi. Taitava esiintyjä pystyy mielestäni kuitenkin luomaan kontaktin yleisöön, vaikka se ei olekaan yhtä henkilökohtainen kuin esimerkiksi teetaiteessa. Uskon, että esiintyjien ollessa avoimia ja hetkessä läsnä myös yleisö huomaa sen ja pääsee musiikkiin sisälle eri tavalla kuin jos muusikot vain suorittavat esiintyessään. Tämä onkin itselleni yksi suurimpia haasteita musiikinopiskelussa.

Kohtaaminen on mielestäni olennaista myös musiikissa. Muusikkona pitää miettiä ketä varten haluaa esiintyä, mikä on yleisön ja kuuntelijoiden merkitys omassa muusikkoudessa. Jos

konsertit ovat vain tapa esitellä omia taitojaan ja saada osakseen ihailua ja huomiota, jää musiikin tekemisestä jotain olennaista puuttumaan.

Tämän työn kirjoittamisen myötä olen pohtinut omaa suhtautumistani yleisöön ja sen kohtaamiseen. Musiikin tehtävänä on mielestäni luoda sanaton yhteys ihmisten välille, mutta sen saavuttaminen käytännössä voi olla vaikeaa. Kuten japanilaisissa lajeissa, mielestäni myös musiikissa esiintyjän ego voi olla vain este yhteyden syntymiselle ja todelliselle läsnäololle. On luonnollista haluta suoriutua mahdollisimman hyvin, mutta jo tuon halun olemassa olemisen estää keskittymistä taiteentekemiseen vapautuneesti.

Eräs este yhteyden luomiselle ovat jo konserttitilat. Yleensä ne ovat niin suuria, että esiintyjä ja yleisö joutuvat olemaan kaukana toisistaan. Suuri tila ja yleisön määrä estävät konsertteja muodostumasta intiimeiksi tilaisuuksiksi, mikä puolestaan vaikeuttaa läheisen yhteyden syntymistä. Kamarimusiikkikonsertit muodostavat poikkeuksen tähän ongelmaan, mutta ne ovat verrattain vähälukuisia.

Kaikki luultavasti ovat kokeneet yleisössä miten erilaista on taputtaa esitykselle vain koska niin kuuluu tehdä, ja silloin kun on oikeasti vaikuttunut kokemastaan. Jo näin yksinkertaisessa asiassa on havaittavissa selvä ero muodon vuoksi tehdyllä, ja vilpittömällä, sydäimestä lähtevällä teolla.

Kirjassa Näkymätön näyttelijä Yoshi Oida puhuu siitä erosta mikä näkyy taitojaan esittelevän, ja läsnä olevan näyttelijän välillä. Hänen mukaansa näyttelijän tehtävänä on paljastaa esityksen takana oleva "jokin muu", mitä ei voi pukea sanoiksi tai käsittää järjellä. Oida kertoo kuuluisan tarinan kahdesta eri kabukiteatterin näyttelijästä, jotka esittivät kappaleen jonka osana oli osoittaa kuuta symbolisella eleellä. Ensimmäisen näyttelijän esityksessä yleisö oli innoissaan hänen osaamisestaan ja ylisti hänen kauniita eleitään. Toisen näyttelijän esityksessä yleisö ei enää muistanut näyttelijän läsnäoloa, koska he näkivät vain kuun kauneuden. (Oida 1997, 17). Ehkä tämä on yksi tapa löytää tasapaino egon ja oman tulkinnan välillä. Taiteilijan tehtävä on tehdä itsensä näkymättömäksi välikappaleeksi niin, että yleisölle muodostuu suora yhteys musiikkiin.

7 Muodoton, syvin olemus

Dō-lajeissa muotojen, *katojen*, opetteleminen on olennainen osa harjoittelua. Esimerkiksi aikidōssa yksittäisen tekniikan harjoittelu aloitetaan liikesarjan perusliikkeiden opettelemisesta. Pelkkä liikkeen suorittaminen oikeassa järjestyksessä ei kuitenkaan takaa toimivaa tekniikkaa. Sama pätee musiikkiin. Oikean korkeisten äänien tuottaminen oikeassa järjestyksessä ei vielä ole musiikkia.

Teetaiteen ytimenä, kaikkien katojen ja muotojen alla, on teen tarjoaminen vieraille puhtaalla ja vilpittömällä mielellä. Jo wabiteen perustaja Rikyū kirjoitti runossaan:

Know that chanoyu
is a matter of just
heating water,
preparing tea,
and drinking.
(Sōshun, 310)

Kun teetaiteessa on edennyt tarpeeksi pitkälle, muodot jäävät taka-alalle, ja taiteen todellinen merkitys astuu esiin.

Dō-lajien opiskelun ei ole tarkoitus vain kehittää taitoja tietyssä lajissa, vaan myös kasvattaa harjoittajia ihmisinä. Lajin harjoittaminen on vain yksi tapa päästä päämäärään. Niinpä ei ole kovin tärkeää mitä dō-lajia ryhtyy harjoittamaan, sillä perimmäisessä olemuksessaan ne ovat samanlaisia teitä henkiseen harjoitukseen. Teetaiteen perustaja Rikyū kirjoitti: “Know that when you simply cleanse your heart and mind, all things essential are inherent in that. If you imagine there to be some profound matter apart from this, you will isolate yourself from the compassion of others.” (Rikyū, 245). Lainauksessa nousee jälleen esille ajatus puhtaalla mielellä, ilman taka-ajatuksia toimimisesta.

Buddhalaiseen ajatusmaailmaan liittyy olennaisesti egosta, itsestä, luopuminen. Ihmisen katsotaan saavuttavan todellisen olemuksensa yhteydessä muihin ja ympäröivään maailmaan vain luopumalla itsekkäistä ajatuksista ja teoista. Dō-lajeissa harjoittajan ei tulisi niinkään pyrkiä hallitsemaan lajia, vaan antautua lajin muutettavaksi. Dō-lajeissa yhteys ympäröivään maailmaan pyritään löytämään konkreettisen tekemisen kautta. Tarkkaan hiottujen, yksityiskohtaisten liikkeen seuraaminen avaa tajunnan toisenlaiselle läsnäololle kuin mitä arkielämässä koetaan.

Dō-lajien harjoittaminen ei jää vain harjoitussaleihin, vaan tulee vähitellen osaksi koko elämää. Lajeissa korostettu huomaavaisuus ja kunnioitus muita kohtaan tulisi toteutua myös arjessa. Samoin lajien kautta opitaan itsehillintää, vaatimattomuutta ja kykyä varautua ja sopeutua odottamattomiin tilanteisiin. Mitä pitempään lajeja harjoittaa, sitä syvemmin lajien filosofia vaikuttaa elämässä. Esimerkiksi chadōssa korostetaan, että todellisen ja lajille omistautuneen harjoittajan tulee noudattaa teetaiteen periaatteita kaikkialla elämässään. Hänen tulee kunnioittaa muita ihmisiä, toimia puhtain motiivein ja arvostaa kauneutta yksinkertaisuudessa. Puhdas ja rauhallinen mieli on välttämättömyys jotta teetaidetta voi harjoittaa vakavasti. Kunnioituksen osoittaminen muita harjoittajia kohtaan ei saa olla vain tavan ja sovinnaisuuden vuoksi toisteltavaa sanahelinää teehuoneella, päälle liimattua kohteliaisuutta, vaan sen tulee kummuta suoraan sydäimestä.

Valheellinen miellyttämishalu pilaa teetaiteen harjoittamisen kokonaisuudessaan. Kaiken toiminnan tulisi tulla luonnostaan, ilman minkäänlaisia taka-ajatuksia, sillä vain niin voi olla todellisesti hetkessä läsnä:

Rikyū criticises those who try to please another person, not from a pure heart but because of learnt manners, in order to meet with general acceptance, or to gain some merit [...] the intended aim to please another is artificial and inappropriate. But if one succeeds in pleasing another without any such intention, then the true way of pleasing comes naturally. (Torniainen 2000, 124.)

Chadōssa korostetaan luonnollisuuden tärkeyttä sekä toiminnassa että vuorovaikutuksessa. Kaikenlainen väkinäisyys erottuu selvästi luontevista toiminnoista. ”Through the study of formal manner, one seeks to discipline the mind and free it from distractions, and with heart and mind thus disciplined, one becomes capable for the first time of preparing tea with sincerity” (Hirota 1995, 79). Vaikka mieli aluksi pyrkii harhailemaan, niin se voidaan opettaa olemaan läsnä hetkessä, vailla taka-ajatuksia, ja sitä kautta voidaan tavoittaa puhdas läsnäolo.

8 Konsertti

Opinnäytetyöni käytännön osuutena pidin konsertin, jossa esitin kaksi laulusarjaa: Maurice

Karkoffin *Tio japanska romanser* ja Hikaru Hayashin *Yottsuo no yuugure no uta*. Japanilaisteemaista konserttia valmistellessani pyrin kokeilemaan edellä kertomiani dō-lajien lähestymistapoja käytännössä taidemusiikissa. Harjoittelufilosofian muokkaaminen on luonnollisesti hyvin pitkäkestoinen prosessi, eikä yhden konsertin valmistelun aikana ehdi tapahtua suuria muutoksia, mutta koin projektin erittäin mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi.

Huolellisuuteni nuottitekstinopettelemisessa kehittyi erityisesti Karkoffin sarjan myötä. Karkoffin musiikki on haastavaa ja osittain atonaalista, joten sen sisäistäminen edellytti luonnostaan tarkempaa työskentelyä kuin mihin olin tottunut perinteisemmän musiikin kanssa. Koska laulumelodioita täytyi opiskella hitaasti, nuotti kerrallaan, tuli yksityiskohtiin kiinnitettyä paljon huomiota, mikä sopii dō-lajien harjoittelufilosofiaan. Lisäksi Karkoffin sarjan kymmenen osaa ovat lyhyitä ja tunnelmitaan vaihtelevia. Haastavan musiikin ja osien lyhyiden vuoksi niiden luoman tunnelman sisäistäminen oli tärkeää.

Konsertin valmistelussa halusin myös kiinnittää erityistä huomiota konsertin visuaaliseen ilmeeseen, erityisesti julisteissa ja käsiohjelmissa. Julisteiden kautta yleisö saa usein ensikosketuksensa konsertista, ja ensivaikutelman luominen on tärkeää. Käsiohjelma taas tarjoaa tilaisuuden tiivistää konsertin teema, jatkamaan sen luomaa tunnelmaa, ja ohjelma on myös konkreettinen muisto konsertista. Oman ohjelmani kuvittajaksi palkkasin japanilaista tussimaalausta opiskelleen Laura Hämäläisen. Panostaminen kannatti, sillä ohjelmasta tuli haluamani näköinen ja se jatkoi luontevasti konsertin Japani-teemaa luumupuunkukkien kuvilla.

Ohjelmissa kiinnitin myös erityistä huomiota aseteluihin ja tekstien käännöksiin. Käännökset tarjosivat mielestäni hyvän kosketuspinnan konsertin kappaleisiin, erityisesti koska ohjelmisto oli vähemmän tunnettua. Karkoffin useiden vanhojen japanilaisten runoihin sävelletyn *Tio japanska romanser* -sarjan lyhyiden osien tunnelmat avautuivat varmasti paremmin tekstien kautta. Hikaru Hayashin japaninkielisen sarjan Shuntarō Tanikawan filosofiset tekstit taas olisivat luultavasti jääneet ymmärtämättä ja ilman ansaitsemaansa huomiota ilman ohjelmassa olleita käännöksiä. Tekstien kääntäminen auttoi myös omaa sisäistämisprosessiani. Kääntäessäni tekstejä muiden luettaviksi jouduin kiinnittämään huomiota sanavalintoihin ja niiden aiheuttamiin sävyeroihin, ja miettimään tekstien suhdetta musiikkiin tarkemmin.

Harjoittelutiloihin en voinut itse vaikuttaa, sillä harjoitteluni tapahtui lähes kokonaan

konservatorion tiloissa. Toisaalta olen huomannut, että vaikka koulun luokissa yleensä on paljon ylimääräistä tavaraa, joka voisi olla häiriöksi, koulu on kuitenkin hyvä harjoittelupaikka. Tämä johtuu paljolti siitä, että menemällä tilaan, joka on omistettu musiikinharjoittelulle, huomaan mieleni keskittyvän olennaiseen paljon paremmin kuin kotona. Vaikka koulun tilat eivät olekaan japanilaisen askeettiset, on siellä kuitenkin vähemmän musiikkiin liittymättömiä häiriötekijöitä kuin muualla. Lisäksi matkalla koululle voi jo alkaa valmistautumaan harjoitteluun ja kääntää ajatukset pois arjesta.

Konserttiin valmistautumisen aikana huomasin myös, miten paljon aikaa huolellinen harjoittelu ja musiikkiin syventyminen vaatii. Valitettavasti en pystynyt rauhoittamaan muuta elämäni tarpeeksi optimaaliseen valmistautumiseen, mutta harjoittelutapojen ja harjoitteluun suhtautumisen miettiminen paransi lopputulosta paljon. Olen edelleen pohtinut suhdettani musiikkiin ja harjoitteluun konsertin jälkeen ja suhde on myös kehittynyt jonkin verran, mutta prosessi on pitkä ja kestää loppuelämän ajan.

Lähteet

- A Chanoyu Vocabulary: Practical Terms for the Way of Tea. 2007. Tankosha Editorial Department (ed.). Japan: Tankosha Publishing.
- Hirota, D. 1995. *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press.
- Jukō, M. 1400-luku. (Letter on Heart's Mastery) To the Priest Furuichi Harima. Hirota, D (toim.). *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press, 198.
- Keister, J. 2004. *Shaped by Japanese Music: Kikuoka Hiroaki and Nagauta Shamisen in Tokyo*. New York & London: Routledge.
- Kensai, I. 1400-luku. Master Shinkei's Instruction. Hirota, D (toim.). *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press, 136–174.
- Matsunaga, H. 2009. Foreword. Bennett, A (toim.). *Budō: The Martial Ways of Japan*. Tokio: Nippon Budokan Foundation, 5–6.
- Oida, Y. 1997. *Näkymätön näyttelijä*. Helsinki: Like. 2004.
- Rikyū: 1500-luku. The One-Page Testament of Rikyū. Hirota, D (toim.). *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press, 245.
- Shinkei. 1400-luku. Sasamegoto. Hirota, D (toim.). *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press, 136-169.
- Silenius, P. 1991. *Aikido – harmonisen voiman tie*. Porvoo: WSOY.
- Sōshun, H. 1995. *The Oxherding Pictures, commentary*. Hirota, D (toim.). *Wind in the Pines*. Fremont CA: Asian Humanities Press, 299-347.
- Torniainen, M. 2000. *From Austere Wabi to Golden Wabi: philosophical and aesthetic aspects of wabi in the way of tea*. Helsinki: Finnish Oriental Society.
- Urasenke Chadō Textbook. 2004. Genshitsu Sen & Sōshitsu Sen (toim.). Kioto: Tankosha.

Yli tuulisten niittyjen

Lauluja japanilaisiin runoihin

Pe 31.5. klo 14.00

Konservatorion sali

Karoliina Huovinen, sopraano

Svetlana Poustosnaja, piano

Vapaa sisäänpääsy

Laura Hämäläinen, kuvitus

Karoliina Huovinen, sopraano
Svetlana Poustosnaja, piano
Laura Hämäläinen, kuvitus
(sulanutbanaani@blogspot.com)

Maurice Karkoff (1927-2012)

Tio japanska romanser

1. Det höstas
2. Svårmod
3. Saknad
4. Kalla månstrålar
5. Till en vän
6. Hemlängtan
7. Tidig blom
8. Lystra!
9. Det ingen vet
10. Högre klingar

Hikaru Hayashi (1931-2012)

Yottsu no yuugure no uta

1. Yūgure wa ōkina shomotsu da
2. Dare ga akari wo kesu no darō
3. Dare mo inai tonari no heya de
4. Shisha no mukaeru yoru no tame ni